

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA OFICIALA A EPISCOPIEI ARADULUI

Redacția și Administrația:
ARAD, STRADA EMINESCU 18

APARE DUMINECA
Redactor: Pr. Ilarion V. Felea

ABONAMENTE:
Pentru 1 an 300 Lei; 6 luni 150 Lei

Cuvântarea

rostită de P. S. S. Episcopul Andrei la înmormântarea prot. Tr. Vațianu

„Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v'au grăit cuvântul lui Dumnezeu, la al căror sfârșit al vieții privind, să le urmați credința" (Evr. 13 v. 7)

Iubiți credincioși,

Păstorul sufletesc și duhovnicul Traian Vațianu, care timp de 50 de ani și mai bine a păstorit la altarul Domnului de aici, se mută dintre noi. Cei 76 de ani ai lui, ne fac să ne gândim la cuvintele Psalmistului: „Hotar ai pus, Doamne, vieții noastre pe care omul nu-l va trece“.

Disdedinineața, în toate zilele vieții Tr. Vațianu venia în casa Domnului. Și astăzi ne-a întâmpinat aci când am intrat la Sf. Liturghie.

Numai boala a fost în stare să-l oprescă pe un timp, ca zi de zi, înaintea tuturor să vină la Sf. locaș pentru a se ruga lui Dumnezeu pentru sufletul lui și al credincioșilor pe care-i păstoria.

A venit și astăzi aci. Dar ce deosebire! Azi vine fără glas, și fără suflare! N'a venit să cuvinteze, n'a venit să mângâie, n'a venit la Altar să slujească și să se roage pentru noi, ci a venit să ne roage pe noi să ne rugăm pentru dânsul. Vine în fața familiei sufletești a credincioșilor păstoriți de el, ca să-i dea cartea de despărțire, cartea de drum pentru calea lui spre cer.

Care e cartea de despărțire pe care o vom da-o răposatului întru Domnul? Ce vom scrie în cartea spre cer a prot. Tr. Vațianu?

Iubiți credincioși,

Sunt rare prilejurile în care vă este dat să vedeți înmormântarea unui păstor sufletesc. Se cuvine ca în aceste rare prilejuri să stăm împreună și să ne întrebăm: Ce este preoția? taina păstorului sufletesc, căci numai așa vom putea răspunde la întrebarea: Ce carte de despărțire să-i dăm?

Preoția e slujba cerului pe pământ. Nu e un așezământ trecător, nu e așezământ făcut de om muritor, preoția e întemeiată de Stăpânul stăpânilor, și Domnul domnilor. Preoția e slujba de împăcare a omului cu Dumnezeu. Slujba aceasta e veșnică, ține până la sfârșitul veacului. Preoția e „zidirea trupului lui Iisus Hristos“ (Efes 4, 12). Câtă vreme va fi nevoie de o împăcare dintre om și Dumnezeu, preoția va dura. Slujbașul altarului e un mire al Cerului. Când se hirotonește un preot, se cântă: „Isaia dăntuiește“. E o nuntă a cerului, ce se petrece pe pământ și în suflete. Preotul și-a închinat viața, lui Iisus Hristos. Cetatea lui de apărare și de luptă, e altarul. Altarul este Golgotha cea nemuritoare de unde preotul împarte în lume darurile Celui răstignit pe cruce. Preotul e un ostaș în permanentă luptă, ostaș pentru împărăția Cerurilor (Efes. 6 v. 12). Lupta preotului nu e împotriva cărnii și a trupului ci împotriva duhurilor răutății, din văzduh, de aceia și armele lui sunt diferite de armele ucigătoare. Armele cu care e înarmat preotul sunt: credința, dreptatea, pacea, iar sabia cu care luptă e cuvântul lui Dumnezeu, care e „viu și lucrător și mai ascuțit decât orice sabie cu două tăisuri și pătrunde până la despărțitura dintre suflet și duh și destoinic este să judece simțămintele și gândurile inimii, în fața căruia toate sunt goale și descoperite“ (Evrei 4 v. 12).

Intre preot și Iisus Hristos este o comuniune de viață, ca între slujbaș și stăpân. După cum, bucuriile stăpânului sunt și bucuriile slugii credincioase și dupăcum întristarea stăpânului e și întristarea slugii, tot așa spini din cununa lui Iisus Hristos însângerează și inima slujbașului lui. „Dacă pe mine m'au prigonit și pe voi vă vor prigoni; dacă au păzit cuvântul meu și pe al vostru îl vor păzi“ (Ioan 15 v. 20). Preotul vede lămurit tina vieții. O mare lumină în zare îl atrage spre

a o urma mereu și ea îi luminează calea, așa că el nu umblă în întunec.

Cu toate acestea șt preotul e om. Pe lângă grijile cerului, preotul poartă pe umerii săi și greutatea lumii. Iubiți creștini, v'ați întreat vreodată: Ce este în inima unui păstor sufletec? Un nume și un an, scrise pe coșciugul lui, exprimă oare totul ce cuprinde inima preotului care se desparte de pământ? E cu neputință să dăm un răspuns deplin întrebării puse: Ce este vieața unui slujitor al altarului, închinată în întregime lui Hristos? Ar trebui să chemăm pe toți aceia pe care i-a botezat, pe toți aceia pe cari i-a legat prin sf. Taină a cununiei, sufletele acelor pe cari i-a condus la odihna de veci, ar trebui să chemăm pe toți cei ce la spovedanie și-au deschis inima și pe care i-a luminat, i-a mângăiat și povățuit răposatul întru Domnul. Ce înseamnă o păstorire de 50 de ani și să crești o generație nouă, s'o întărești în toate clipele vieții? Ar trebui să vină azi și cu toții să-i împlătescă cununa duhovnicească pe care s'o punem pe acest coșciug.

Vieața unui preot săvârșit întru Domnul e o taină. E o taină așa cum e și hirotonirea lui.

Când ne gândim la adormitul întru Domnul, să-i facem măcar sumar o schiță.

L-am cunoscut de mic copil de școală în această biserică. Mi-a fost duhovnic și am cunoscut sub patrafirul lui mângăierea ce ți-o toarnă în inimă spovedania. L-am revăzut ca episcop, acum cinci ani, când a venit să mă întâmpine tot aci. Și am petrecut acești cinci ani cu el, așa că sunt în măsură să-i dau mărturie bună pentru cartea de despărțire.

A fost cu adevărat preot model, un preot zelos, plin de râvnă pentru Evanghelia lui Iisus Hristos. N'a cunoscut oboseala, n'a cunoscut teama. Conștiincios, pedant, punctual în toate slujbele, luminat și înțelept sfetnic, model a fost tuturor. Când slujea la altar îl vedeam cu sufletul plutind în zări senine. Iubia slujba. N'a lipsit și nu s'a lăsat poftit la ea niciodată.

Dar Tr. V. a fost și ca Român în vremuri grele un vrednic luptător. A fost un stegar. A trăit o viață de familie creștină. Dovadă frumoasa cunună de membri de familie și rudeții ce stau astăzi în jurul coșciugului său.

Ca om a avut bucurii și întristări. Și după cum ne amintim, nu de mult și-a pierdut un fiu scump. Era bolnav, încercat de boală. Credeam că nimic nu-l va putea mângăia. Câteva rânduri scrise, rupte din inimă, au încercat să-i micșoreze suferința. Dar sufletul lui nu s'a sfărâmat, n'a șovăit. Ca dreptul Iov a știut că e ultimul examen făcut pentru cer. A vărsat

lacrimi, știm, dar acestea au curs înlăuntru, au curățit, sfințit, au mângăiat. Și-acum când suntem încă sub vraja clipelor înălțătoare ale Sf. Paști, când inimile sunt copleșite de praznicul luminat al Invierii Domnului, în ziua de odihna a Domnului, se mută la ceruri.

L-am văzut mort.

L-am văzut fața senină. Nicio urmă de sbucium, nicio urmă de luptă, pacea și liniștea erau pecetluite în infățișarea lui.

Cu adevărat sfârșit creștinesc a avut cu răspuns bun la înfricoșata judecată a lui Hristos.

Iubiți credincioși,

Dacă apostolat înseamnă trimitere, căci apostolul e un trimis al Cerului, atunci moartea preotului e o rechemare din apostolat. Dumnezeu îl recheamă azi pe răposatul.

Socoteala lui e bine încheiată.

Din partea mea ca Chiriarh, îl desleg din legăturile canonice.

Doamne Iisuse Hristoase, care L-ai împodobit cu slujbă duhovnicească în mijlocul popoului Tău, primește-l acum dea dreapta Ta și fă-l părtaș și-acolo de slujbă la altarul cel ceresc.

Gândul nostru se mai îndreaptă asupra celor ce s'au întâmplat acum două săptămâni: Iosif Moldovan, învățătorul care a slujit la cel de al doilea altar — al stranei, s'a dus la ceruri, după ce aici s'a săvârșit slujba de dimineață a Invierii. Grăbit, ca un cantor silitor, s'a dus să pregătească cetele cerești, iar azi, după ce a luat parte la Sf. Liturghie și la Vecernie, pleacă și păstorul Tr. V., se duce în urma învățătorului, ca amândoi să slujească de astă dată nu la altarul din lume ci la altarul altarelor din cer.

Întâlnire bună, mărturie bună și cer deschis părinte Traiane!

† Protopopul Traian Vatianu

În zorii zilei de 11 Maiu 1940 a încetat din viață. Datele vieții ar putea fi cuprinse pe scurt. S'a născut în comuna Halaliș județul Arad, la 26 Septembrie 1864 dintr'o familie numeroasă și săracă de preot. A fost crescut cu mare greutate din partea părinților. A făcut liceul la Arad luând bacalaureatul în anul 1884. Teologia a făcut-o în Arad, terminându-o în 1887. Din 1888 până la sfârșitul lui 1894 a fost cancelist și arhivar la Consiliul Eparhial. S'a căsătorit și a fost hirotonit în anul 1895, pentru parohia Arad. Ca paroh a fost și catihet la școlile secundare pentru comerț la școala civilă a eparhiei în anii dela 1895—1917. Tot în acest răstimp, dela 1903—1908, a fost și profesor suplinitor la teologia din Arad cu Liturgica. În 1917 a fost ales protopop al Ara-

dului. S'a pensionat la 1 Aprilie 1938, conducând însă protopopiatul până la sfârșitul anului 1938.

Ca soț și tată a dus o viață frumoasă și pilduitoare. A avut șase copii, dintre cari două fiice i-au murit mici, iar un fiu, Dr. Sabin Vatianu i-a murit în anul acesta. Creșterea familiei a făcut-o într-o dragoste împletită cu severitatea. Alătura de soția văduvită născută Ecaterina Ursu, îl deplâng fiucele Livia măritată Romulus Vrăbiescu, Tulia măritată Dr. Ioan Pescariu și fiul Titus avocat.

Ca român, a dat dovadă de însuflețire în timpuri grele. Lucra la „Tribuna“ alătura de Roman Ciorogariu, episcopul de mai târziu, de Ioan Rusu-Sirianu și alții. Ajunsesse de drept proprietar de casă. Cunoșcuții l-au și felicitat. Casa însă era a „Tribunei“, dar trebuia înscrisă pe un nume și om de caracter. Incolo protopopul Traian Vatianu, cu toată activitatea sa la „Tribuna“, apoi la banca „Victoria“ ca membru în Consiliul de administrație, n'a răzbit să aibă o casă și de fapt. Din dragostea de neam a vizitat România mică, trecând vechea graniță. Când își spunea amintirile de atunci, glasul i se învâluia în duioșie. Și la bătrânețe făcea drumuri pe la locurile istorice. Adusese odată trei cărămizi romane, din părțile Hațegului și le păstra cu scumpătate. Când ni le arătă, zicea: „Vedeți cum sunt prinse una de alta de tare? E o tencuială cum azi nu mai știu zidarii să facă. Trebuie că s'a pierdut cunoștința amestecului, sau a dispărut ceva materie ce se întrebuița atunci, ori că numai conștiințiozitatea a pierit“. Și atunci în glasul lui se auzea glasul celui ce cunoștea taina tencuielii traionice și tare ca oțelul.

Puțini i-au înțeles firea, tocmai din pricina acestui glas cu rezonanță de oțel. Elevii pe cari i-a avut la catehizație sau în teologie nu-l pot uita: unii pentru că se temeau de acest glas, alții pentru că l-au înțeles. Cine însă l-a înțeles nu s'a mai temut, ci l-a iubit. Lecțiile lui au fost făcute cu temeinicie ca tencuiala găsită la bătrânețe. Cine-i va răsfoi cartea de religie scrisă și tipărită și cu lecții de lumba română pentru elevii cari n'au învățat carte românească va înțelege mai bine, ca protopopul Traian Vatianu găsind minunata tencuială s'a întâlnit cu sine însuș. Aceeaș incredințare se va întâri citindu-i Liturgica scrisă și tipărită pentru școlile secundare. Ciudat e că această Liturgică a ieșit în mai multe ediții, dar niciodată n'a fost pus pe ea numele autorului. Cine știa autorul, îl știa dela librăria diecezană. Alții și-au pus numele și pe cărți în care n'au scris nici un cuvânt; protopopul Traian Vatianu nici pe ale sale, la cari a migălit ani de zile.

Ca preot a fost un îndrăgostit al cultului ortodox. Preoții cari au slujit împreună cu el nu vor uita, ce însemnătate dădea fiecărui cuvânt, fiecărei mișcări. Când el era mai mare în soborul de preoți slujitori, ne spunea dela începutul slujbelor: „Rugăciunile le citim rar, răspicat și toți deodată. Vă rog, fraților, să nu mai trebuiască să vă spun aceasta. La intrarea cu sfânta Evanghelie și la intrarea cu sfintele Daruri, fiecare să-și știe locul și ce are să pomenească“.

Protopopul a fost ales tocmai prin cinstea și iubirea ce i-o purtau preoții. L-au cinstit și l-au

iubit și mai mult după ce l-au ales. A fost în toate de o punctualitate rară. Cum a fost în familie cu severitate și cu duioșie, așa a fost și cu preoții din protopopiat. Pe cei ce greșiau îi certa cu o asprime aproape necunoscută. N'a plecat însă nici un preot dela el fără un cuvânt bun de despărțire. Era cum se zice întâiul între cei deoseamnă — primus inter pares — dar el a fost primus inter fratres. Rar se va găsi altul care să-și apere frații, cum el și-a apărat preoții oridecâte ori era trebuință. Lua parte la toate bucuriile și la toate amărăciunile preoților săi. Se bucura de fiecare izbândă, se îndurera de fiecare lovitură. Grija aceasta s'a întins în toate punctele: în cele morale, în cele liturgice, catihetice, omiletice, în cele administrative, în drepturi materiale. În timpul reformei agrare, prin stăruința lui s'au câștigat pământuri pentru un însemnat număr de parohii. Un mare număr de parohii au fost înzestrate cu case parohiale.

În anul 1922 a fost decorat cu „Răsplata Muncii pentru Biserică“ clasa întâia. Prea puțini au luat cunoștință de decorația aceasta. Protopopul Traian Vatianu, așa cum nu-și scria numele pe manuale, nu și punea nici decorația pe piept.

Spovedit și împărțit prin dubovnicul său, părintele Dr. Gheorghe Ciuhandu, protopopul Traian Vatianu s'a despărțit și de familia sa mică și de cea mai mare, de preoții și credincioșii din protopopiat. Cele din urmă cuvinte i-au fost acestea: „Dumnezeu cu voi“, ridicându-și mâna în semn de binecuvântare. Fața i s'a înseninat, ca a unui școlar cu lecția făcută bine, ca a unui om cu datoria împlinită.

Dumnezeu să-l odihnească și veșnică să-i fie pomenirea.

F. C.

Ideea religioasă rusă

(După N. Berdiaef)

III.

Cari sunt caracterele mai însemnate ale ideii religioase în gândirea rusă din sec. al XIX-lea? Mai întâi, te izbește surprinzătoarea libertate a gândirii religioase ruse.

Gândirea catolică și gândirea protestantă sunt cristalizate, bine organizate, au anumite limite tradiționale. În Europa occidentală, gândirea religioasă aparține demnitarilor Bisericii sau profesorilor dela seminarii și facultăților de teologie; aci gândirea religioasă este mai mult o gândire teologică. Teologicienii sunt slujbașii și conducătorii unei armate ordonate și disciplinate. *Spiritul profetic este aproape șters în gândirea creștină a Europei occidentale din sec. al XIX-lea.*

Biserica ortodoxă n'a voit să fie niciodată o Biserică militantă, și ierarhia Bisericii nu s'a considerat niciodată ca o armată. În Rusia s'a putut întâmpla ca un ofițer al gărzii și proprietar cum a fost Khomiakoff să fie un teolog de primul rang al Bisericii, că profeții ruși să fie scriitorul laic Dostoiewski și filosoful

laic Solovieff. Cele mai însemnate probleme religioase au fost puse de scriitorii laici Leontieff și Rosanoff, ideile cele mai îndrăznețe asupra viitorului creștin au fost exprimate de N. Teodoroff, umil bibliotecar, aproape necunoscut. Gândirea religioasă rusă în secolul al XIX-lea și al XX-lea, este profetismul liber. Ea înțelegea creștinismul ca o religie a libertății. Aceasta este caracteristica principală a ideii religioase ruse.

Ideea libertății creștine a fost exprimată de Komiakoff. Ca prim principiu a concepției sale despre Biserică el pune *ideea de libertate a spiritului*. Această idee nu se găsește în teologia oficială, nu există în relațiile oficiale dintre Biserică și Stat, dar libertatea spirituală este răspândită în atmosfera inefabilă a ortodoxiei ruse, a creștinătății ruse. Biserica nu este autoritate, ea este libertate; ea nu este organizare, ci este un *organism mistic*, ea nu este o instituție, ci este viața spirituală însăși. Tradițiunea Bisericii nu-i ceva extern; în viața interioară, în care morții și vii — toate generațiile creștine sunt într-o comuniune organică; această viață interioară este viața în libertate. Conștiința religioasă rusă delimitează cele două lumi cu mai multă forță, decât conștiința occidentală. Ea n'admite ca anumite calități cari aparțin lumii naturale să fie transpuse în lumea divină. Principiul Legii, principiul Vechiului Testament este mai puțin pronunțat în Biserica ortodoxă, decât în Biserica catolică. *Biserica este o unitate în libertate, unitate în dragoste și nu unitate formală și juridică*. În ideea slavofilă a libertății creștine, radicalismul este mai puternic decât la Luther, dar este mai legat de apărarea tradiției sfinte, de cinstirea strămoșilor, de principiul unanimității soboarelor.

Dostoiewski a fost marele mesager al libertății spiritului. În anele universale nu există expresia ideii de libertate religioasă, de libertate a spiritului, mai radicală și profundă, decât la Dostoiewski. Această idee este tema lui dominantă; el susține, că a nega libertatea spiritului, a voi să o substitui unei organizațiuni autoritare, înseamnă spiritul însuși a lui *Antechrist*. Această idee este tema lui din „*Legenda marelui Inquisitor*”. Iisus Hristos a respins cele trei ispite în deșert în numele libertății spiritului. Libertatea creștină este un drept, o revendicare, este o sarcină și o datorie. Dumnezeu așteaptă dela om libertatea; el nu-i primește decât pe aceia cari sunt liberi. Dumnezeu a voit ca dragostea omului să fie liberă.

Este greu pentru om să suporte povara libertății. Libertatea cuprinde nenumărate suferințe ale vieții și omul renunță ușor la libertate, dar Dumnezeu are nevoie de libertatea omului. Gândirea occidentală concepe libertatea înainte de toate ca un drept, ca o pretenție. Ea opune drepturile omului în fața celor a lui Dumnezeu. Gândirea religioasă rusă aprofundează ideea de libertate și o concepe ca o datorie impusă de Dumnezeu, ca o sfântă vitejie. Rusul are un spirit liber, mai liber în viața religioasă; el este mai puțin legat de

formă, de organizare, drept și ordine. Libertatea spiritului nu este un rezultat al unei discipline, ale unei organizări; ea este atmosfera vitală, care invaluiie viața religioasă și existența de toate zilele, este ceva primordial. În gândirea religioasă rusă, libertatea nu-i legată de individualism, cum se întâmplă adeseori în gândirea occidentală. Din contră Komiakoff și Dostoiewski, cari au exprimat în modul cel mai clar ideea de libertate religioasă, au fost antiindividualiști, extremiști și radicali. Libertatea în conștiința religioasă rusă este legată de unanimitate.

Această unanimitate este înțeleasă ca un organism liber, o comunitate liber legată, prin dragoste. Individualismul, care desbină pe om și-l opune celorlalți și lumii, îl face sclavul necesităților externe.

Nu există libertate decât în tovărășia sufletelor unite prin dragoste. Biserica este o comunitate liberă și o libertate în comun; este unirea libertății și a dragostei. În afară de dragoste, de comunitatea aceasta unanimă, libertatea pierde și se întoarce contra ei însăși. Dostoiewski a dovedit cu o putere genială, cum libertatea fără Dumnezeu, o libertate individualistă, o libertate arbitrară și rebelă, devine violență, constrângere și tiranie. Acest pericol este totdeauna ascuns în libertatea rusă. Spiritul poporului rus păstrează în sine darul sfintei libertăți, dar el păstrează în sine și pericolul de a fi sedus de suprema tiranie. Iată demonstrația lui Dostoiewski, — profetul revoluției rusești.

O altă trăsătură a ideii religioase ruse este întărirea integrității spiritului și rezistența la orice dispersiune, la orice divizare a spiritului în categorii. Religia nu-i un domeniu separat al sufletului, nici o sferă particulară a civilizației; ea este viața indivizibilă a spiritului. Viața spirituală nu poate fi împărțită în sfere separate, ea este organică supusă în întregime focarului religios. Secularizarea sufletului și a culturii, formarea de sfere detașate din centrul spiritual al vieții, înseamnă moartea sufletului, pierderea sensului religios. Ideea religioasă rusă nu admite relații eteronome, de constrângere externă, între Biserică și celelalte domenii ale vieții și religiei. În ideea religioasă rusă nu există universalitate prin constrângere externă. Aici nu se vorbește despre supunerea unui lucru altuia; aici se vorbește ca unul și altul să fie organic uniți, strânși și legați în mod ontologic, într'un mod intim, într'un mod liber și nu impus din afară. Gândirea rusă este esențialmente integralistă. Forțele sale creatoare aspiră la transfigurarea vieții. Această realitate distinctă a spiritului rus este principalul obstacol care se opune la crearea unei civilizații din domenii diferențiate. *Literatura rusă este pătrunsă de ideea religioasă*. Ideea religioasă stă și la baza filosofiei ruse. Tema aspirațiilor și mișcărilor sociale ruse este o temă religioasă și nu o temă politică. Dostoiewski a arătat în mod minunat, că revoluționarii ruși nu se interesau niciodată de politică, și nici nu făceau politică. *Problema Dumnezeirii, a nemuririi, a ateismului, a mântuirii omenirii, iată ceeace-i pasiona pe ei*.

În știință, în politică, în arte, Rusul aspiră să realizeze ideea rusă într'un mod *pozitiv sau negativ*.

În ce privește ideea rusă, ea nu este o idee de civilizație, ci o idee de mântuire și de transfigurare religioasă, o idee a scopului istoriei și nu a evoluției istorice, o idee a scopului creștin sau anticreștin.

Prof. C. Rudneanu

Samarineanca

Mântuitorul trecea prin Samaria. La fântâna lui Iacob s'a oprit. Știa că oamenii în setea lor iau apă și din baltă și că au trebuință de o apă deosebită și de cea din fântâna lui Iacob. Știa că oamenii îndură chinuri groaznice din pricina setei și că setea trupească e mai puțin chinuitoare decât cea sufletească. Samarineanca n'a vrut să ia atunci apă dintr'o baltă oarecare, ci a venit din cetate până la vestita fântână a lui Iacob și acolo i s'a dat să ia apa cea vie din izvorul veșnic al lui Hristos Domnul. Samarineanca și-a dat seama și de starea în care se găsea și de calea ce trebuia să apuce.

O femeie, care se ținea învățată, a scris o carte mare despre femeie. În această carte spune între altele, că învățăturile bisericii creștine ar fi adus pe femei la starea de robie sau de jumătate sclăvie. Citești cartea aceasta și găsești în ea cuvinte și gânduri din mai multe zeci de cărți. Nu găsești însă nimic din sfintele Evanghelii. Cartea e ca o căldare mare plină de apă adunată din toate fântânile și din toate belțile, nu are însă un strop de apă vie din izvorul lui Hristos.

Cuprinsul cărții e în întregime despre starea grea a femeilor și despre drepturile lor. Despre starea femeilor spune într'un loc, că în urma robiei femeile au rămas mai slabe decât bărbații. Despre drepturi zice, că trebuie să fie tot așa de multe și de mari ca ale bărbaților.

Gândul acesta la noi nu e așa vechiu ca la alte neamuri. De o vreme încoaci însă se vorbește stăruiitor și la noi despre drepturile femeilor și în politică și în conducerea satelor, orașelor și județelor, în slujbele de tot felul. În chipul acesta au și isbutit unele să fie în tot locul, numai unde ar mai trebui n'au vreme să fie: în casa lor, în familie. Până și despre cinstirea mamelor vorbesc mai mult femeile cari n'au avut nici durerile, nici bucuriile de a fi mame.

Atunci dar femeile nu au drepturi, sau nici să nu aibă? Să rămâie în robie? Ce spune Hristos? *Răspuns-a Iisus și i-a zis: De ai fi știut darul lui Dumnezeu și cine este cel ce-ți zice: Dă-mi să beau, ai fi cerut tu dela el și ți-ar fi dat apă vie. Te-ai lăsat dusă de valul lumii, ai luat apă din toate belțile. Ai venit acum la fântâna lui Iacob, cașicând ai vrea să-ți alini chinurile citind din Scriptura Vechiului Testament. Dacă baltă te îmbolnăvește cu apa ei, apa din fântâna lui Iacob, ți aduce dorul să bei dintr'o apă desăvârșit de bună. Oricine bea din apa aceasta, va înseta iarăș... Apa pe care eu i-o voi da, se va face în el izvor de apă care curge spre viața veșnică.*

Samarineanca a început să și guste din ea și apa cea vie i-a dat lumina să și înțeleagă starea. Și a înțeles că nu era atât o stare de robie, cât mai ales de neleguire. A avut cinci bărbați și al șaselea pe care-l avea atunci nu-i era bărbat. Samarineanca a înțeles și a zis: „Doamne, văd că *prooroc ești*”.

Înțelege-vor oare și femeile zilelor noastre, că aci s'a descoperit adevărata lor robie? Robia femeii este traiul în neleguire, de a fi femeie, fără să fie soție. Apostolii se mirau că *Iisus stă de vorbă cu o femeie*. A stat de vorbă, ca noi să înțelegem, că nimeni n'a avut mai mare milă față de robia femeii, nimeni n'a avut un gând mai mare decât Mântuitorul dentru drepturile femeii. Altădată, de vorbă cu femeia cananeancă, ne-a descoperit că femeia are credința cea mare care să mântuiască de duhurile rele pe copiii ei. O fi femeia mai slabă trupește, că așa a fost voia lui Dumnezeu. În toată firea așa este întocmirea: leoaica e mai slabă decât leul și are cu totul altă înfățișare. Așa e la păsări și la toate vietățile. Până și la dobitoace însă, mamele știu să și îngrjească puii cu mai multă gingășie, cu mai multă iubire.

O fi femeia mai slabă trupește, dar inima ei, suftetul ei sunt tari și au căldura, gingășia de a și îngriji, de a și crește copiii și creșterea copiilor e cel mai mare drept al femeilor. În toate vremile, dar mai azi, în toate țările din lume se pune marea întrebare: cine să crească, cine să aibă grije de copii? În unele țări s'au dat lupte grele între cei care voiau ca ei să dea copiilor creșterea. Unii ziceau: Noi vrem să-i învățăm să fie soldați buni, viteji, de să tremure lumea în fața noastră. Alții: Noi avem să-i facem oameni harnici, să scormenească pământul și să scoată din el tot mai multe bogății. Iarăș alții: Noi vrem să-i smulgem chiar din brațele mamelor, să-i învățăm să urască tot ce a fost până acum, să și urască și părinții. Intorcându-se către femeile care plângeau de mila lui când îl duceau la răstignire, a zis Iisus: *Nu mă plângeți pe mine, ci pe voi plângeți-vă și pe copiii voștri. Aveți dreptul dat de Dumnezeu să vă purtați copiii sub inimă și în brațe, trupul lor crește cu hrana din trupul vostru. Dar sufletul din al cui suflet se va hrăni, dacă nu tot din al vostru? Aveți dreptul să-i faceți buni, sau răi, harnici sau leneși, legiuți sau nelegiuți, să vă cinstească și mormântul sau să vă urască și patul în care i-ați născut. Aveți dreptul să-i faceți copii ai lui Dumnezeu sau fii ai diavolului. Cum vreți, cum alegeți. Ale voastre sunt toate durerile și toate bucuriile pentru copii, toată fericirea împletită din dureri și din bucurii, toate drepturile.*

Dar spuneți, ai cui vor fi copiii voștri, dacă trăiești nelegiuță ca samarineanca și ai cui vor fi dacă știi că Dumnezeu a făcut pe oameni bărbat și femeie? Ai cui vor fi fiii tăi dacă ți faci căsătoria înaintea altarului și în fața lui Dumnezeu și ai cui vor fi dacă duhul cel rău nu te lasă să chemi pe Hristos și pe ucenicii lui la nunta ta?

Ai tu obiceiul, ca mamă, să te rogi pentru copiii tăi, să-i înveți să și facă cruce, să se roage și să te rogi cu ei? Văd copiii tăi dela tine mai multe lucruri bune sau mai multe rele? Aud ei în

casa voastră mai multe vorbe frumoase, sau mai multe urâte?

Un copil care învățase la școală despre raiu și despre iad, despre îngerii buni și despre duhurile necurate, a fost întrebat odată: ce aveți voi în casă? Copilul a răspuns: Noi avem la noi în casă iad. Învățătorul s'a încredințat apoi, că în casa părintească a copilului zi de zi era ceartă, cu injurători urâte.

Gândul lui Hristos Domnul și al sfintei sale Biserici este, că fiecare casă să fie ca un colț de raiu și că toată grija și tot dreptul este al mamei să-și facă din casă un colț de raiu. Mama este sufletul casei. Atârnă de sufletul ei bun sau rău, dacă-i va fi casa colț de raiu sau fund de iad.

F. C.

Primele reviste bisericesti din Arad

de I. E. Naghiu

(Urmare)

Inițiativa tinerilor teologi a fost bine primită. Trei ani a apărut bilunar revista în care se oglindeau preocupările intelectuale ale tinerilor. Monografia orașului Arad, scrisă de un călugăr din ordul Minorților,⁴⁾ schițează evoluția revistei în felul următor: „Speranța, foia literară bisericască”, apare la 1 Februarie 1869 ca revista societății de lectură a teologilor români din Arad; și-a încetat apariția în Iulie 1872. Această revistă, care își datorește apariția năzuințelor lui Miron Romanul directorul școlii, ca organ semioficial sub supravegherea și conducerea școlii, adică până în Octomvrie 1869, o redactează Gurban Constante, Ioan Besan, Iustinian Cernetșiu și Gheorghe Morariu, iar de atunci până la sfârșitul anului o conduce Gheorghe Morariu, ajutat de Ioan Beșan și Gherasim Sărb. Din cauza sciziunii membrilor, un an (1870) nu apare. În anul I cele mai importante articole sunt: Statutul Organic (Statutum Organicum) confirmat de M. S. Cez. apostolică Francisc Iosif I la 28 Mai 1879, pe bază căruia, prin articolul IX din 1868 biserica greco-orientală din Ungaria se desparte de ierarhia sârbească. Prestigiul revistei crește prin articole științifice și varii, scrise de Atanasie Sandor și Ioan Rusu, profesor la școala normală, M. Velceanu, scriitor celebru, poezii Ioan Munteanu, Nicolae Butariu, Brutus (Timișoara), Mihai Sturza, etc. În 1871 prin stăruințele profesorului Ioan Goldiș și ale cetățeanului Gheorghe Dogaru care la apelul profesorului a donat 1000 de florini, *Speranța* a reapărut în condițiuni tehnice mai bune și a apărut până în Iunie 1872 când în urma hotărârii Consiliului eparhial Gheorghe Popa redactează noul organ oficial — „Lumina”. — În 1871 — „Speranța” — a fost redactată mai ales de Gherasim Sărb, Mihai Sturza și Vincențiu Mangra.

⁴⁾ Lakatos Otto: Arad Története. Vol. III, Arad, 1881, p. 110-111.

În afară de partea oficială, în care merită atenție mai ales reducerea numărului parohiilor și încercările de a îmbunătăți situația clerului — merită a fi pomenită discuția pentru separarea de biserica sârbească. Dintre colaboratori remarcăm pe Mihai Beșan, notar cercual în Lugoj, Ioan Russu, profesor de teologie, Ioan Damșa, Ioan Slavici profesor secundar la București, Ioan Goldiș, etc. La 1 Decembrie 1871 arhiepiscopul-mitropolit Andrei Șaguna recomandă revista preoților din Arhidieceză prin adresa Nr. 337.⁴⁾ Iată un argument puternic despre buna redactare a revistei. Dela 1 Ianuarie până la 1 Iulie 1871 e încredințat cu redactarea revistei Vincențiu Mangra. În această jumătate de an valoarea revistei crește prin colaborările lui Dr. Ilarion Pușcariu profesor de teologie la Sibiu, Ioan Damșa, Mihai Beșan și Ioan Goldiș.

(Va urma).

Cărți și Reviste

V. Dudu: *Biserica ortodoxă din Finlanda*, 1940, pag. 22.

Fostul secretar al patriarhului Miron Cristea, dl V. Dudu publică un mic studiu istoric privitor la emanciparea și organizarea Bisericii ortodoxe din Finlanda începând cu anul 1917, când Finlanda a devenit stat independent, până în zilele noastre.

Informațiunile date se referă la înființarea celor două episcopii ortodoxe finlandeze, dobândirea autonomiei în legătură cu patriarhia din Constantinopol, sinoadele locale, presa bisericască, (trei reviste), școala teologică, reforma calendarului — după cel gregorian, salarizarea clerului, pregătirea și întreținerea cântăreților, frăția „Cuvioșilor Serghie și Gherman”, numărul parohiilor: 29, al credincioșilor: 70.000 și al mănăstirilor: 5 de călugări și una de călugărițe, legăturile de prietenie cu bisericile ort. baltice, ș. a.

După o scurtă înflorire, ortodoxia finlandeză trece astăzi prin grele încercări.

⁴⁾ Notă — reproduc circulara — „După ce în Arad iese foia literară bisericască „Speranța”, care este organul teologilor români de religia noastră din Arad și este sub redacțiunea colegială a membrilor societății de cultură și sub auspiciile superiorității scolastice apare de două ori în 1 și 15 a fiecărei luni și prețul este pe an 4 florini, iar pe o jumătate de an 2 fl. și după ce m'am convins că foia aceasta *Speranța* cuprinde și lățește cunoștințele temeinice de care clerul și cărturarii noștri pot învâți științele lor bisericesti și școlare și cele istorice ale desvoltării bisericii noastre celei mult cercate, care astăzi se bucură de o pozițiune de tihnă și face înaintare în viața sa dinlăuntru și din afară: și în fine după ce văd cu bucurie că amintita foie *Speranța* înaintează pe terenul bisericesc unirea duhului întru legătura păcii și a bunei conțelegeri: pentru aceea vin a trage atențiunea Precinstiilor voastre la acest jurnal bisericesc și a vi'l recomanda cu aceea, ca această hârtie arhierască să o comunicați întregului cler ca să țină foia aceasta și să facă ca și cărturarii și învățătorii noștri să se prenumere la ea. Sibiu 1 Decembrie 1871. Al vostru al tuturor de tot binevoitor Arhiepiscop și Mitropolit român ortodox Andrei” m. p. (Circulara e adresată — Precinstiilor Părinți, Protopopi și Administratori protopești).

Biblioteca Mărgăritarele lumii. Nr. 41-42.
Biserica Antim, București.

Bunul și însuflețitul misionar al arhiepiscopiei Bucureștilor, părintele Vasile Ionescu își continuă cu zel și cu vădită iscusință publicarea *mărgăritarelor*. Nr. 41 cuprinde povestea minunată și înduioșătoare până la lacrimi a unui copil mic, luat de puhoaică cu leagănul, ocrotit de pronia cerească, însoțit de un câine credincios, scăpat de niște pescari, înfiat de un negustor și mai apoi aflat de părinți. Fascicola se încheie cu Viața sfântului mucenic Alexandru Cărbunaru și cu diferite corespondențe și comunicări, în cari aflăm și numele alor doi preoți din episcopia Aradului, harnici răspânditori a „mărgăritarelor lumii”. — Nr. 42 cuprinde frumoase povestiri și istorisiri religioase și morale.

Scrise cu mare îndemănare, în graiu popular și limpede, fascicolele părintelui Ionescu își merită cu prisosință numele de *mărgăritare*.

Rareori o literatură atât de puțin pretențioasă și de ieftină — 16 pagini 2 lei — poate avea un succes atât de mare în răspândire și în desfătarea cetitului.

Recomandăm din nou cetitorilor „Mărgăritarele lumii” — cu toată căldura — nu pentru a le păstra în bibliotecă, ci pentru a le răspândi în cât mai multe numere; să meargă cetite din mână în mână, pentrucă așa sunt cărțile bune, ca banii: cu cât circulă mai mult, cu atât au o valoare și un folos mai mare.

Lumina creștină, foaie de zidire sufletească pentru popor.

Sf. Mitropolie a Olteniei tipărește în Craiova o foaie săptămânală de popularizare, din care am primit primele două numere.

I. P. S. S. mitropolitul Nifon a pus plugul în brazda misionarismului, pentru a da celor un milion și jumătate de credincioși lumină și îndrumare creștină. Foaia apare deocamdată în 20 mii exemplare pe care preoții le împart credincioșilor în biserici și pe la casele lor. Un exemplar în 4 pagini costă 50 bani și un abonament anual 24 lei.

După programul anunțat, „foaia se va osteni să înfățișeze sfintele evanghelii duminecale, povestiri morale și religioase, viețile și minunile sfinților, culegeri de sfaturi și îndemnuri creștinești, explicarea sf. Taine, a cultului, a slujbelor liturgice, scurte știri și însemnări prin care să înfățișem o faptă bună, o milostenie, un ajutor, un cuvânt de mângăere și alinare a suferinții omenești, care e multă și de nenumărate feluri: să fie într'adevăr o lumină pentru sufletele întunecate și necăjite, o stea călăuzitoare pe pământul acesta plin de nevoi și nemulțumiri. Creștinul să gasească aci, în rândurile foii/scrise cu măsură, cu înțelepciune, cu dragoste pentru lucrul bun, o adevărată zidire sufletească”.

Să poți vorbi, sfătui, predica săptămânal în felul acesta la 20 mii de credincioși, — dar se poate o mai frumoasă operă misionară?...

Informațiuni

● Demisia și reconstituirea guvernului.

Dl Gh. Tătărescu, consilier regal și președintele consiliului de miniștri a prezentat Vineri în 11 Maiu c. demisia cabinetului. M. Sa Regele a primit demisia și l-a încredințat tot pe D-sa cu formarea cabinetului. Din vechiul cabinet au rămas afară d-nii Istrate Micescu dela Justiție, C. Angelescu dela Economia Națională, gen. P. Teodorescu dela Aer și Marină, I. Nistor dela Culte și T. Popovici subsecretar la Agricultură.

Pe lângă miniștri vechi, fac parte din noul cabinet d-nii Mircea Căncicov la Economia Națională, Aurelian Benteoiu la Justiție, Ștefan Ciobanu la Culte, gen. Ilcușu — pe lângă Apărarea Națională — interimatul la Aer și Marină, plus subsecretarii: gen. Const. Niculescu la Apărarea Națională, amiral N. Paș și comandor Achile Diclescu la Aer și Marină, Al. Cretzianu la Externe și N. Sibiceanu la Culte.

Noul ministru al Cultelor dl Dr. Șt. Ciobanu este o mare personalitate culturală basarabeană, membru al Academiei Române și autor al unor mari și valoroase studii istorice și literare.

● Zece Mai s'a sărbătorit în Arad cu Doxologia obișnuită slujită de P. S. S. Episcopul Andrei asistat de 8 preoți și 2 diaconi, urmată de predica Păr. Viorel Mihuțiu.

Defilarea armatei s'a făcut înaintea Primăriei orașului, în fața autorităților civile și militare în frunte cu P. S. S. Episcopul Andrei, dl prefect I. Ionescu și dnii generali Dragalina, Stavrescu și Vlad. După defilare s'a ținut recepția oficială în sala festivă a Prefecturii, în cadrul căreia reprezentanții tuturor așezămintelor publice au exprimat omagiile cuvenite M. S. Regelui. Din partea Bisericii noastre a vorbit P. C. Păr. cons. ref. ep. Sava Tr. Seculin, din partea Academiei Teologice P. C. S. Păr. rector Dr. N. Popoviciu.

După amiază s'a ținut în sala Palatului Cultural un mare festival național organizat de Școala Normală „D. Tichindeal” și Gimnaziul de Industrie casnică, în cadrul căruia a conferențiat cuminte și cu avânt dl A. Popovici notar public în Aradul-nou.

Seara a urmat impresionantă, retragerea cu torțe. A făcut o admirabilă impresie iluminarea feerică — în treicolori — a Primăriei și mirosul de tămâie ce ardea în patru amfore mari în fața ei.

● I. P. S. S. Mitropolitul Visarion Puiu al Bucovinei a demisionat din înalta demnitate ce ocupă. Urmează a-și regula drepturile la pensie.

La conducerea mitropoliei Sf. Sinod a delegat pe I. P. S. S. Mitropolitul Irineu al Moldovei, iar pentru arhiepiscopie a delegat pe P. S. S. Episcopul Lucian al Romanului.

● Ședința plenară a Ven. Consiliu Eparhial s'a ținut Joi în 16 Maiu c. sub președinția P. S. S. Episcopului Andrei.

S'au discutat rapoartele anuale ce se vor prezenta adunării eparhiale.

● **P. S. S. Episcopul Vasile** al Maramureșului a convocat adunarea eparhială pe ziua de 26 Maiu 1940 la Sighet. In aceeași zi se vor deschide adunările episcopilor de Arad, Oradea și Cluj.

Adunarea arhiepiscopiei Sibiului s'a ținut la Dumineca Tomii sub președinția I. P. S. S. Mitropolitului Nicolae.

● **Inmormântarea prot. Tr. Vațianu.** După o bogată dar tăcută activitate în slujba Bisericii, prot. Tr. Vațianu și-a dat obștescul sfârșit, Sâmbătă in 11 Maiu 1940, dimineața la ora 3, în locuința din str. Cicio-Pop Nr. 2. Ungerea și îmbrăcarea — după rânduială — i-a făcut-o părintele V. Mihuțiu. Au urmat apoi la intervale de 1-2 ore rugăciuni în fața catafalcului, făcute de către preoții Catedralei și membri preoți ai Ven. Consiliu Eparhial.

Duminecă dimineața sicriul cu rămășițele pământești ale decedatului a fost transportat la Catedrală într'un cortegiu funebru format din studenții și profesorii Academiei Teologice, preoții și epitropii Catedralei, membrii familiei și alți credincioși.

După ce a fost așezat pe catafalc în mijlocul bisericii, s'a servit sf. Liturghie de preoții V. Mihulin, Il. Felea, N. Șeran și diac. Oct. Lipovan, în prezența P. S. S. Episcopului Andrei, a membrilor familiei adormitului protopop și a multimei credincioșilor.

La ora 3 d. a. s'a săvârșit prohodul de către P. S. S. Episcopul Andrei, asistat de protopopii F. Codreanu și C. Turicu, preoții I. Popescu-Pecica, I. Ardelean-Micalaca, D. Roșcău-Șeitin, V. Mihuțiu, Il. Felea, V. Guleșiu, A. Cuznetov, Tr. Tatar-Bujac, R. Codreanu-Semlac, I. Nădaban și diaconul D. Dărău.

După prohod P. Sfinția Sa a rostit în fața credincioșilor ce umpleau Catedrala *cuvântarea* publicată în fruntea revistei noastre.

Dela Catedrală cortegiul funebru format din purtătorii de cruce și prapori, diecii, corul teologilor condus de pr. P. Bancea, grupul preoților, carul mortuar urmat de membri familiei și o mulțime de credincioși intelectuali și din popor, — a străbătut străzile Petran, Eminescu, Consistorului — cu oprire în fața locuinței defunctului de unde îl privea înlacrimată indurerata soție, bolnavă — Mărășești, Calea Victoriei, până la cimitirul Eternitatea unde a fost înhumat, în vreme ce corul îi cânta „Cu sfinții odihnește...” și apoi preoții: *In veci pomenirea lui..*

● † **Prof. V. Șesan.** O veste tristă și fulgător de surprinzătoare ne-a sosit din Cernăuți: Arhipresbiterul stravrofor *Dr. Valeriu Șesan*, profesor titular pentru Dreptul Bisericesc la Facultatea de Teologie, fost decan al acelei Facultăți și fost rector al Universității din Cernăuți — a încetat din viață Vineri, 10 Maiu, la o vârstă ce n'a trecut peste 60 ani. Cine a cunoscut pe profesorul Dr. V. Șesan își dă seama ce imensă pierdere suferă Facultatea de Teologie din Cernăuți. Nu știm — și avem toate motivele să ne îndoim — dacă ar putea fi înlocuită priceperea și felul de predare în materia de drept bisericesc ale lui V. Șesan. Singurele lui preocupări din viață erau acelea din domeniul dreptului bisericesc, pe care le consuma la neîntrecutele lui prelegeri. Doctor în Teologie și în Drept (utri-

usque juris), cu studii strălucite la o seamă de Universități din Grecia, Rusia, Germania și Austria, își pricepea la culme specialitatea. Așteptam să dea tiparului un curs de Drept bis. complet, când moartea i-a curmat activitatea, prea de timpuriu. Rareori a avut Facultatea de Teologie — deși nu i-au lipsit — oameni care să-i ridice atât de sus prestigiul. Pierderea nu este numai a Facultății de Teologie și a Universității Cernăuțene, ci și a țării și a Bisericii întregi. La durerea lor ne asociem cu toată inima. (D.)

Nr. 2218/1940.

Comunicat

Sfânta Episcopie a Argeșului cu adresa Nr 2441/1940 comunică: ieromonahul Chiril Toca dela schitul Clocociov a fost exclus din monahism.

Consiliul eparhial

AVIZ

P. C. Preoți sunt rugați să însoțească comenzile mici de imprimare cu prețul lor în timbre, sau să-l trimită cu posta, deoarece trimițând coletul cu ramburs se fac spese prea mari la o valoare mică.

Pentru premiile *școlare, adresați-Vă
Librăriei Diecezane, Arad.

Nr. 1638/1940.

Concurs

Pentru întregirea parohiei a II-a din *Ineu*, devenită vacantă prin moartea pr. Adrian Popescu, se publică concurs prin alegere cu termen de 30 zile.

Venitele parohiei sunt:

1. Uzufuctul sesiei parohiale de 32 jug. pământ arabil, cu drepturile urbariale.
2. Stolele legale.
3. Birul indatinat.
4. Salarul dela Stat.

Alesul va predica regulat în sf. biserică, va catehiza elevii dela școala primară de Stat, sau într'alt loc unde va fi repartizat din partea superiorității sale, va substitui pe protopop în și afară de biserică, când va fi trebuință și va da ajutor protopopului în cancelarie la rezolvarea agendelor administrative ale parohiei și protopopiatului.

Pentru serviciile prestate în afară de biserică, va fi remunerat cu jumătate din stola achitată.

Alesul va achita toate impozitele către Stat și și comună, după beneficiul parohial.

Parohia este de *clasa I*. Cei ce doresc a ocupa această parohie vor cere invoirea P. S. Părinte Episcop eparhial pentru a putea recurge și-și vor adresa cererile de concurs, însoțite de toate documentele justificative adunării parohiale din *Ineu* și le vor înainta Ven. Consiliu eparhial din Arad.

Candidații se vor prezenta în parohie cu aprobarea Consiliului eparhial și incuviințarea protopopului tractului.

Arad, din ședința adm. bis. dela 16 Aprilie 1940.
2-3 Consiliul eparhial.